

Sektor finansowy a zielone miejsca pracy

Financial sector and green jobs

Adam Sulich, Politechnika Wroclawska, Wydział Informatyki i Zarządzania, Katedra Infrastruktury Zarządzania

Typ artykułu: oryginalny artykuł naukowy.

Źródło finansowania badań i artykułu: środki projektu badawczego Młodzi Pracownicy Nauki MPN 0402/0071/16.

Cytowanie: Sulich A., (2018) *Sektor finansowy, a zielone miejsca pracy*, „Rynek-Społeczeństwo-Kultura”, nr 1(27), s. 51-56, <https://kwartalnikrsk.pl/Artykuły/RSK1-2018/RSK1-2018-Sulich-Sektor-finansowy-a-zielone-miejsca-pracy.pdf>

STRESZCZENIE

W pracy zaproponowano zielone miejsca pracy jako nowatorską metodę działań etycznych, łączącą dbałość o środowisko naturalne z troską o konsekwencje społeczne, niegodnego zatrudnienia lub bezrobocia. Zielone miejsca pracy mogą być nie tylko nowym polem działań dobroczynnych instytucji sektora finansowego, ale również obszarem odpowiedzialnych inwestycji w ramach tzw. zielonej ekonomii. W pracy proponuje się ponadto czteroaspektowy model działania, który pomaga tworzyć zielone miejsca pracy w oparciu o wybraną normę, a ta może przyczynić się do certyfikacji instytucji, korzystającej z zasad zrównoważonego rozwoju. Ochrona środowiska, która przynosi dochody i oferuje nowe zielone miejsca pracy może stanowić skuteczne rozwiązanie wielu problemów środowiskowych i społecznych.

Słowa kluczowe: zielone miejsca pracy, finanse, CSR, społeczna odpowiedzialność biznesu.

In this paper green jobs were proposed as an innovative method of actions method of ethical behavior combining environmental care with concern for the social consequences of unworthy employment or unemployment. Green jobs can be not only a new field of philanthropic activity for financial sector institutions, but also an area of responsible investment in green economy. A four-faceted model of action is also proposed in the paper, which helps to create green jobs based on the chosen standard, but this can contribute to sustainability certification. Protecting the environment that brings income and offers new green employment can provide an effective solution to many environmental and social problems.

Keywords: green jobs, finances, CSR, corporate social responsibility.

ABSTRACT

Wstęp

Przestrzeganie norm etycznych w działalności instytucji sektora finansowego niewątpliwie sprzyja umacnianiu ich właściwych relacji z otoczeniem, prowadzi do poprawy jakości świadczonych usług, poprawy motywacji pracowników, maksymalizacji zysków, a nawet minimalizowaniu strat (Brol, Ciurla, Hopej 1997). Podstawowym celem organizacji finansowych jest maksymalizacja zysków, jednak etyka często schodzi w takiej sytuacji na drugi plan. Czy możliwe jest jednak działanie etyczne – to znaczy takie, które pozwoli na postępowanie również w interesie klientów i ochrony środowiska?

Organizacje¹ sektora finansowego (bankowe, ubezpieczeniowe itd.) funkcjonujące w niepewnym otoczeniu, często posługują się politykami uwzględniającymi społeczną odpowiedzialność biznesu, w celu umocnienia swojej pozycji rynkowej. Działania te obejmują między innymi: troskę o środowisko naturalne i kwestie społeczne. Firmy branży finansowej budują swój kapitał w oparciu o zaufanie i dobrą reputację wśród interesariuszy². Organizacje dokonują zatem wyborów inwestycyjnych, kierując się wzrostem popularności i rozpoznawalności ich produktów wśród klientów, za pomocą dzia-

łalności odpowiedzialnej społecznie, z naciskiem na przestrzeganie norm etycznych. Renoma i dobre imię każdej organizacji przekłada się na konkretny wynik finansowy, dlatego wartości niematerialne wyrażone w etycznym postępowaniu są tak istotnymi czynnikami wpływającymi na rozwój sektora finansowego.

Należy rozważyć możliwość połączenia wysiłków na rzecz ochrony środowiska w ramach zrównoważonego rozwoju, który zakłada rozwój ekonomiczny z poszanowaniem praw człowieka i racjonalne używanie zasobów naturalnych. „Degradacja natury jest ściśle związana z kulturą kształtującą współzycie ludzkie” (Papież Benedykt XVI 2009). Trzeba zauważyć, że w skład tego co nazywamy kulturą wchodzi cały dorobek ludzkości, nauka i sztuka oraz podtrzymująca nieustanny postęp wymiana handlowa i związane z nią operacje finansowe. Zatem jeśli doprowadzimy do zniszczenia środowiska przyrodniczego, zniszczymy samych siebie – unicestwimy współczesną globalną cywilizację. Współczesna gospodarka opiera się w głównej mierze na zasobach naturalnych, których eksploatacja przynosi zyski inwestycyjne. „Długookresowe efekty szybkiej industrializacji sprawiły, że zglobalizowany świat zaczął być z jednej strony „za ciasny” dla dynamicznie rozwijających się gospodarek krajów uprzemysłowionych, a z drugiej „za duży”, dla pozostających w tyle, gospodarek krajów rozwijających się” (Zrałek 2016). Perspektywa wyczerpujących się źródeł energii i kurczących się zasobów żywej ziemi lub wody zdanej do picia mogą powodować w przyszłości konflikty, a powinny być przedmiotem troski wszystkich ludzi.

Aktualnie, wyraźnie odczuwalne są ograniczenia środowiskowe i społeczne, „zadecydowały o tym, że mamy obecnie do czynienia z sytuacją, którą zdaniem wielu badaczy trzeba rozpatrywać nie tylko jako zagrażającą środowisku naturalnemu, ale również jako kryzys zrównoważenia, (...) kryzys społeczny, czy po prostu kryzys ludz-

¹ W artykule przyjęto następującą definicję organizacji: „ustrukturyzowany, czyli uporządkowany system (pewna całość), złożony z elementów (podsystemów): 1) celów realizowanych przez organizację i wynikających stąd konkretnych zadań; 2) ludzi wraz z ich indywidualnymi i zbiorowymi dążeniami i wzorcami zachowania; 3) wyposażenia materialno-technicznego i technologicznego oraz określonych zasad posługiwania się nim; 4) formalnej struktury, czy przyjętych zasad podziału zadań i odpowiedzialności za nie, władzy i związanej z nią odpowiedzialności oraz informacji” za: Sikorski 1999: 17-18.

² Interesariusze to podmioty „żywołnie zainteresowanych działaniem przedsiębiorstwa – jednostkach i grupach, które odnoszą korzyści lub ponoszą straty, w efekcie jego funkcjonowania, oraz których prawa mogą być respektowane lub naruszane” za: Ryan, Sójka 2002: 172.

kości” (Ryan, Sójka 2002: 69). Dlatego współczesne „(...) podejście ekologiczne zawsze staje się podejściem społecznym, które musi włączyć sprawiedliwość w dyskusję o środowisku, aby usłyszeć zarówno wołanie ziemi, jak i krzyk biednych” (Papież Franciszek 2015). Pewną koncepcją w ramach, której próbuje się znaleźć rozwiązania dla kryzysów, jest idea zrównoważonego rozwoju.

Etykę kojarzymy powszechnie z każdym działaniem ludzkim, które wartościujemy według zasad powszechnie akceptowanych przez społeczeństwo, co czasem prowadzi do uproszczenia rozumienia tego pojęcia, z pominięciem jego praktycznych implikacji. Dlatego temat etyki, w tym artykule będzie poruszany w kontekście zarządzania i działań sektora finansowego, w obrębie zielonych miejsc pracy. Prawdziwy rozwój człowieka ma praktyczny charakter moralny i „pociąga za sobą pełne poszanowanie osoby ludzkiej, powinien być również ukierunkowany na świat przyrody” (Papież Franciszek 2015). Niniejszy artykuł proponuje zielone miejsca pracy, jako kolejne pole działań o charakterze dobroczynnym i charytatywnym dla firm branży finansowej. Dzięki instytucjom finansowym działania etyczne mogą stać się również istotną i wymierną inwestycją w rozwój zielonej ekonomii. Ponadto zielone miejsca pracy mogą skutecznie łączyć troskę o godność człowieka pracującego i jego dobrobyt, redukcję zjawiska bezrobocia, rozwój edukacji w zakresie ochrony środowiska i działania na rzecz zachowania lub poprawy stanu środowiska naturalnego. Współcześnie inwestowanie w zasoby ludzkie i ochronę środowiska oznacza bycie społecznie odpowiedzialnym i postępowanie zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Etyka jako źródło oceny organizacji sektora finansowego

Społeczna odpowiedzialność organizacji sektora finansowego, jest współcześnie jednym z najczęstszych tematów dyskusji prowadzonych zarówno przez teoretyków, jak i praktyków. Rosnąca liczba publikacji jest symptomem wzrostu znaczenia tematu funkcjonowania każdej działalności gospodarczej oraz potrzeby uzupełnienia perspektywy ekonomicznej, której miarą jest opłacalność i sprawność, o wartościowanie z perspektywy etycznej. Perspektywa ta porusza aspekt moralny działań składających się na życie gospodarcze. Z prowadzonych dyskusji wyłaniają się dwa główne obszary społecznej odpowiedzialności biznesu: stosunek do środowiska naturalnego oraz działania związane z pomnażaniem dobrobytu społecznego.

Do przykładów takich działań należą akcje charytatywne, dobroczynne oraz wspieranie działalności stowarzyszeń i organizacji niekomercyjnych, udzielanie mecenatów kulturze, sztuce, oświacie i ochronie zdrowia.

Organizacje sektora finansowego (i nie tylko) postępują według trzech zasad (Brol, Ciurla, Hopej 1997):

1. Zasady maksymalnej użyteczności;
2. Zasady korzystania z opinii ekspertów;
3. Zasady testu społecznego.

Wymienione zasady pomagają funkcjonować wszystkim organizacjom, zwłaszcza działającym w wymiarze globalnym, w osiągnięciu maksymalnego efektu i powodowaniu jak najmniejszych skutków niepożądanych. Stoją one w sprzeczności do promowanych aktualnie i wątpliwych etycznie:

1. Zasad minimalizowania zagrożeń inwestycyjnych;
2. Zasad minimalizowania kosztów;
3. Zasad maksymalizacji efektywności ekonomicznej.

Właściwe działanie etyczne są najpierw aprobowane przez specjalistów z danej dziedziny, a następnie przez społeczeństwo, które obserwuje i współuczestniczy w zmianach. W oczach specjalistów działania te powinny zostać uznane za sprawiedliwe i prawidłowe, zaś w wyniku testu społecznego stanowisko reprezentowane przed opinią społeczną będzie społecznie akceptowane. W praktyce oznacza to: odpowiedzialność za realizowane zadania, uczciwość w komunikowaniu się wewnątrz organizacji oraz z otoczeniem, budowanie pozytywnego wizerunku organizacji, dbałość o ochronę środowiska, wywiązywanie się z umów i zobowiązań, promowanie norm etycznych, zawieranie norm etycznych w dokumentach przedsiębiorstwa. Wszystkie wymienione zachowania organizacji są istotne, pozostają one niejako w centrum uwagi, ponieważ organizacje o zasięgu globalnym mogą skutecznie upowszechniać zachowania i postawy – zarówno te etyczne, jak i te, które uchodzą za nieetyczne. Jest to przy tym, jedno z ważniejszych wyzwań dynamicznie rozwijającego się świata, który wymusza na przedsiębiorstwach troskę o zaspokojenie potrzeb interesariuszy.

Zachodzące zmiany klimatyczne i społeczne budzą coraz większą świadomość wśród konsumentów, którzy mogą bojkotować instytucje finansowe, szczególnie te postępujące nieetycznie np. czerpiące zyski z handlu surowcami pochodzącymi z krajów słabo rozwiniętych, po zaniżonych cenach, wykorzystujących pracę niewolniczą albo pracę dzieci. Instytucje sektora finansowego wiedzą o tym doskonale, sformułowano nawet pojęcie ryzyka reputacyjnego. Przestrzeganie norm etycznych jest współcześnie przejawem zachowań odpowiedzialnego biznesu. Reputacja organizacji jest jej najważniejszym aktywem i jednocześnie ze strony reputacji grozi jej największe niebezpieczeństwo – stąd potrzeba skoordynowanego zarządzania reputacją i związanego z nią ryzykiem – ryzyka reputacyjnego. „Ryzyko reputacyjne, to ryzyko, potencjalnie negatywnego rozgłosu w mediach dzielności organizacji, które może skutkować utratą klientów, kosztowną sprawą sądową lub obniżeniem dochodów” (Feliszek 2011). Postępowanie nieetyczne podlega nieustannemu wartościowaniu, dlatego ryzyko reputacyjne to również „aktualny i przyszły wpływ na dochody i kapitał firmy wynikający z negatywnej oceny opinii publicznej” (Feliszek 2011).

Wiele korporacji przygotowując ofertę dla klienta posługuje się tak zmodyfikowanymi modelami, aby były bardzo atrakcyjne dla klienta. Modyfikacje te pomijają jednak negatywne aspekty takie jak, wpływ na środowisko naturalne i skutki społeczne prowadzonych inwestycji. Klient analizując model często zapomina, że jest to jedynie symulacja, ponieważ podstawą aktualnie funkcjonującego modelu gospodarczego jest maksymalizacja wzrostu i efektywności, która odbiega znacząco od zasad zrównoważonego rozwoju. Zarówno instytucje finansowe jak i ich klienci, przez swoje decyzje mają duży wpływ na kształt i kierunek światowej gospodarki, jak i losy całych społeczeństw.

Inwestycje np. w plantacje kawy lub kakao, na których pracują dzieci pozbawione prawa do edukacji, w najbliższej przyszłości mogą zaowocować kolejnymi problemami społecznymi, które łatwo będą migrować, wraz ludźmi poszukującymi godnego życia.

Geneza i istota zielonych miejsc pracy

Pogłębiająca się w ostatnich latach degradacja środowiska naturalnego, spowodowana działalnością człowieka, wywołała wzrost powszechnego zainteresowania problematyką ekologiczną. Dlatego zaczęto zauważać konsekwencje materializmu ekonomicznego i zasadochłonności gospodarki światowej, dla środowiska naturalnego i kondycji moralnej ludzkości, z którą związane są losy świata. Podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 roku zdefiniowano cztery główne zagrożenie dla Ziemi, były to: wzrost koncentracji dwutlenku węgla w atmosferze, wzrost średniorocznych temperatur na ziemi, zanik bioróżnorodności, postępujące procesy pustynnienia.

Z perspektywy 25 lat, które upłynęły od Szczytu Ziemi, rozumiemy powszechnie, że przedstawiono jedynie część zaobserwowanych wówczas niekorzystnych zjawisk, oraz iż wymienione zagrażają przyszłości ludzkości, która jest za nie odpowiedzialna. Pojawiły się przy tym liczne wydarzenia społeczne, które mają swój początek w nierównym dostępie do edukacji, pitnej wody itd. Wiele krajów wdrożyło własne działania (restrykcyjne polityki ekologiczne i prośrodowiskowe) zmierzające do zahamowania postępujących niekorzystnych zjawisk. Podjęto również działania na skalę globalną, które znalazły swoje odzwierciedlenie w ratyfikowanych aktach prawnych: protokół z Kyoto i ramowa konwencja ONZ w sprawie zmiany klimatu, konwencja ONZ o różnorodności biologicznej, konwencja ONZ w sprawie zwalczania pustynnienia.

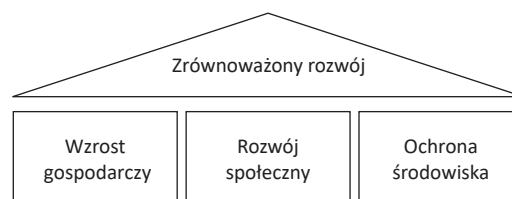
Ponadto, obok ogłoszonych dokumentów sformułowano koncepcję zrównoważonego rozwoju, to znaczy wzrostu gospodarczego powiązanego z ochroną środowiska naturalnego i poszanowaniem godności człowieka. Zrównoważony rozwój opiera się o pewnego rodzaju filozofię, którą można ująć w dwóch punktach:

1. Człowiek jest podmiotem zrównoważonego rozwoju, powinien zatem używać zasobów naturalnych w sposób zrównoważony, wprowadzając do niego zmiany. Jest to nie tylko jego prawo, ale też obowiązek wobec przyszłych pokoleń;
2. Żadne z ludzkich działań nie może prowadzić do degradacji środowiska naturalnego. Wręcz przeciwnie, każda aktywność powinna brać pod uwagę konsekwencje dla zasobów naturalnych i możliwe skutki niewłaściwego nimi gospodarowania.

Zrównoważony rozwój (rysunek 1) zakłada „przeniesienie punktu ciężkości z nieograniczonego wzrostu gospodarczego na kontrolowany, pod względem wykorzystania zasobów przyrody, rozwój przeciwdziałający globalnej polaryzacji dochodów” (Zrałek 2016). Skutkiem zrównoważonego rozwoju ma być zapewnienie przyszłym pokoleniom nie gorszych niż obecnie warunków życia, wynikających z dostępu do zasobów naturalnych. Tak zdefiniowany zrównoważony rozwój, można i należy mierzyć za pomocą wskaźników, które pomagają również ocenić stopień „zazielenienia gospodarki”. Wskaźniki zrównoważonego rozwoju to: wzrost produktu krajowego brutto, spadek bezrobocia rejestrowanego i wzrost liczby miejsc pracy, przewaga liczebna młodych osób w populacji, ograniczona emisja gazów cieplarnianych, podniesienie jakości wody pitnej, ochrona gatunków zagrożonych i przywrócenie bioróżnorodności. Zauważalną cechą wymienionych wskaźników jest koncentracja wokół człowieka, który jest źródłem zmian zachodzących w środowisku naturalnym, a zarazem ponosi skutki swojego działania np.

zmuszony jest oddychać powietrzem o obniżonej jakości, lub nie może korzystać z wody, która ma odpowiednie walory smakowe i odżywcze.

Rysunek 1. Trzy filary zrównoważonego rozwoju

Źródło: opracowanie własne.

Pomimo tak jasno zdefiniowanych kryteriów określających zrównoważony rozwój i tak wielu aktów prawnych, problemy zauważone na Szczycie Ziemi w Rio de Janeiro nie zostały dotąd rozwiązane. Pojawiły się natomiast nowe zagrożenia dotyczące środowiska naturalnego, takie jak zanieczyszczenie odpadami mórz i oceanów, wylesianie znacznych obszarów, degradacja lasów i gleb. Obok nich rozwinęły się poważne problemy społeczne takie jak: ubożenie ludności obszarów wiejskich, wzrost bezrobocia w obszarach wiejskich, głód oraz marnowanie żywności, czy wielkie migracje. Koncepcja zielonej gospodarki pojawiła się na skutek kryzysu ekonomicznego³ z lat 2008-2009 w gospodarce Unii Europejskiej, po którym zapanowała kilkuletnia stagnacja. W roku 2012, w trakcie zorganizowanej przez ONZ konferencji Rio+20 postulowano, że najlepszym rozwiązaniem będzie ponowne skoncentrowanie się na kwestiach środowiskowych, poprzez odwołanie się do zielonej ekonomii. Zauważono, że degradacja środowiska z samej swej natury jest zjawiskiem globalnym - zanieczyszczenia szybko rozprzestrzeniają się i przenoszą, a wyczerpywanie się złóż surowców naturalnych oddziałuje na globalną gospodarkę, podobnie jak kryzysy ekonomiczne. „Można zauważyć, że niestabilność i zaburzenia w gospodarce Unii Europejskiej przenosiły się pomiędzy krajami przez trzy kanały: rachunku bieżącego, rachunku finansowego i mechanizmy działające poza bilansem płatniczym. Pierwszy z nich wywołał transmisję zaburzeń w sferze realnej gospodarki, drugi – w sektorze finansowym, a trzeci – w sferze informacji, zaufania i niepewności” (Fic, Fic, Malinowski 2016). W takim pokryzysowym środowisku finansowym wśród podmiotów gospodarczych ciągle rośnie zainteresowanie przyjęciem nowego modelu funkcjonowania, opartego o zasady i wartości modelu zrównoważonego środowiskowo i sprawiedliwego społecznie (Bollier 2014). Koncepcja zielonej ekonomii powstała jako rozwinięcie idei zrównoważonego rozwoju (rysunek 1). Zielona gospodarka opiera się na odejściu od zasadochłonnej, linearnej gospodarki, do modelu o obiegu zamkniętym, w którym zasoby naturalne będą wykorzystywane w sposób optymalny i efektywny. Co istotne, to właśnie perspektywa gospodarki o obiegu zamkniętym jest jednym z najważniejszych czynników wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy, w tym zielonych miejsc pracy. Zielona gospodarka to model ukierunkowany na osiągnięcie równowagi w obszarze wzrostu gospodarczego, ochrony środowiska i sprawiedliwości społecznej. Polega ona na powieleniu projektów realizowanych w małych społecznościach lokalnych, w skali całej gospodarki.

³ W najprostszym ujęciu kryzys to skrajny przypadek niestabilności, spadkowa faza cyklu koniunkturalnego lub recesja w gospodarce.

Zgodnie z przedstawionymi paradygmatami zielonej ekonomii i zrównoważonego rozwoju, organizacje (w tym instytucje finansowe) powinny połączyć swoje inwestycje w badania oraz rozwój tzw. zielonych technologii, tak aby były one głównym źródłem miejsc pracy, a więc podstawą zrównoważonej gospodarki. Zielone miejsca pracy to „godne miejsca pracy, które przyczyniają się do zachowywania lub przywrócenia jakości środowiska” (UNEP 2008), niezależnie od sektora gospodarki, w którym jest wykonywana. Przytoczona definicja Programu Środowiskowego Organizacji Narodów Zjednoczonych (UNEP) jest szeroka i wskazuje, że jest to każdy rodzaj działalności, który pomaga chronić środowisko i walczyć z niekorzystnymi zmianami klimatu, poprzez oszczędzanie energii i surowców, promowanie energii ze źródeł odnawialnych, ograniczenie odpadów i zanieczyszczeń oraz ochronę różnorodności biologicznej i ekosystemów (Rutkowska-Podołowska, Sulich 2016: 167).

Zielone miejsca pracy powstają w związku, z podejmowaniem inwestycyjnych i bezinwestycyjnych przedsięwzięć, których efektem jest zmniejszenie presji na środowisko naturalne ze strony rosnącej konsumpcji. W kontekście zielonych miejsc pracy można mówić o czynnościach, które służą tworzeniu dóbr oraz usług, w celu określenia wielkości, zapobiegania, ograniczenia, zminimalizowania lub naprawy szkód w środowisku, wywołanych działalnością człowieka, działań związanych z wodą, powietrzem, glebą. Zielone miejsca pracy stały się synonimem właściwej polityki zarządczej organizacji chroniących lokalne społeczności przed społecznymi skutkami bezrobocia, jako odpowiedź na skutki ogólnoswiatowego kryzysu gospodarczego. Zielone miejsca pracy lub zielone zawody powstają aktualnie w takich segmentach rynku pracy jak: odnawialne źródła energii (geotermia, energia wiatrowa, słoneczna i wodna), transport, pojazdy energooszczędne, budownictwo ekologiczne, ochrona środowiska. Kolejnymi potencjalnymi segmentami są sektor ubezpieczeń (np. ubezpieczenia środowiskowe i ekologiczne), bankowy (bankowość ubezpieczeniowa) i giełda (np. obligacje środowiskowe). Ponadto, ustawy zapobiegające globalnemu ociepleniu tzw. pakiet klimatyczno-energetyczny UE oraz plan zrównoważonego rozwoju polskiego ministerstwa rozwoju, zakładają, że w Polsce do 2020 roku 15% energii pochodzić będzie z odnawialnych źródeł energii. Przyjęta strategia rozwoju gospodarczego Polski, opierająca się na koncepcji zrównoważonego rozwoju zakłada tworzenie nowych miejsc pracy we wskazanych wyżej sektorach, w których zatrudnienie znajdują wykwalifikowani specjaliści oraz personel średniego i niższego szczebla. Poszukiwanymi zawodami będą ponadto prawnicy wyspecjalizowani w dziedzinie przepisów ochrony środowiska, jak również konsultanci i socjolodzy. Przewiduje się zatem wzrost zapotrzebowania również na tzw. „miękkich specjalistów” na polskim rynku pracy, związanych z branżą ochrony środowiska.

Zielone miejsca pracy to stanowiska pracy, które służą ochronie ekosystemów i różnorodności biologicznej, redukcji zużycia energii i surowców naturalnych lub minimalizacji tworzenia odpadów czy zanieczyszczeń. Jest to zatem każde miejsce pracy, które w sposób zamierzony i celowy prowadzi do poprawy jakości środowiska, bez względu na kategorię działalności i poziom trudności wykonywanej pracy (Rutkowska-Podołowska, Sulich 2016: 168).

Globalizacja i związana z nią mobilność kapitału, powoduje przenoszenie się koncernów w poszukiwaniu tańszych pracowników, mniejszych kosztów produkcji – opartych w dużym stopniu o brak kosztów środowiskowych.

Choć prowadzi to do rozwoju danego regionu, to w dalszej perspektywie następuje ubożenie zasobów naturalnych i wzrost zanieczyszczenia lokalnego środowiska (zanieczyszczenie wód i powietrza). Rolą instytucji finansowych, obok obsługi finansowej wielu organizacji staje się współodpowiedzialność za działania podejmowane w dziedzinie ochrony środowiska i zapewnienia społeczeństwu godnych warunków pracy. Co więcej, taka postawa przyczynia się do rozwijania ekonomicznej socjologii środowiska ludzkiego, tj. równowagi między dobrobytem⁴, a dobrostanem⁵ interesariuszy danej instytucji finansowej.

Przykłady istniejących zielonych miejsc pracy

Rozwój żadnej koncepcji, w tym zrównoważonego rozwoju i opartej na nim zielonych miejsc pracy, nie jest możliwy bez udziału instytucji sektora finansowego. Z praktycznego punktu widzenia zrównoważony rozwój polega na stymulowaniu gospodarki, która umożliwia przechodzenie od technologii „brudnych” do „czystych” lub niskoemisyjnych. National Geographic na stronie internetowej zamieścił listę 11 spośród najszybciej rozwijających się zielonych zawodów, którymi między innymi są (National Geographic, 2014):

- **miejscy rolnicy (ang. *urban growers*)** – uprawiają oni warzywa dla lokalnych restauracji bez użycia pestycydów, na dachach Vancouver (Kanada), redukując emisję spalin związaną z transportem warzyw do miasta. Ich działalność łączy ideę produkcji zdrowej żywności i zielonego budownictwa;
- **technicy ds. jakości wody (ang. *water quality technicians*)** – są oni odpowiedzialni za monitorowanie stanu jakości wody w Los Angeles (USA), gdzie opracowano nowatorską metodę ochrony zbiorników wodnych, za pomocą piłek polietylenowych, które pokrywają powierzchnię zbiorników;
- **inżynierowie czystych samochodów (ang. *clean car engineers*)** – uczestniczą oni w projektowaniu rozwiązań dla pojazdów elektrycznych lub zasilanych innymi odnawialnymi źródłami energii, które w zamyśle mają emitować mniej zanieczyszczeń niż tradycyjne samochody;
- **pracownicy recyklingu (ang. *recyclers*)** – w wielu miastach świata powstają inwestycje związane z przetwórstwem odpadów np. papieru, szkła, metali;
- **zieloni budowniczy (ang. *green builders*)** – używają bezpiecznych dla środowiska technik wznoszenia budynków. Pewna grupa zielonych konstruktorów wykorzystuje stare opony, do utwardzania nawierzchni podjazdów i parkingów;
- **pracownicy przemysłu fotowoltaicznego (ang. *solar cell technicians*)** – przemysł solarny, który wykorzystuje energię promieniowania słonecznego zatrudnia coraz więcej osób w Niemczech, Japonii i USA;
- **pracownicy nauki (ang. *natural scientists*)** – rozwój zielonej ekonomii i zielonych miejsc pracy odbywa się dzięki odkryciom naukowym oraz ciągłemu monitorowaniu wpływu działań człowieka na środowisko naturalne;

⁴ Dobrobyt to „stan zaspokojenia wszystkich potrzeb materialnych i duchowych jednostki i społeczeństwa” za: Encyklopedia PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/> [08.04.2017].

⁵ Dobrostan to „subiektywnie postrzegane przez osobę poczucie szczęścia, pomyślności, zadowolenie ze stanu życia” za: Encyklopedia PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/> [08.04.2017].

- projektanci zielonego stylu (ang. *green design professionals*) – zawody te powstają na pograniczu architektury i ogrodnictwa, realizują np. projekty zastosowania pokrycia dachu rosnącą trawą, obniżają temperaturę wnętrza budynku, redukując koszty klimatyzacji;
- pracownicy elektrowni płytków morskich (ang. *wave energy producers*) – jest to bardzo nowatorski dział produkcji energii odnawialnej, który ma pierwsze udane wdrożenie - generator Pelamis P2, w Hoy (Szkocja).

Ponadto, dynamicznie rozwijającymi się obszarami zielonej ekonomii, tworzącymi zielone miejsca pracy są: energia wiatrowa i wodna, produkcja biopaliw, energia geotermalna, zaopatrzenie w wodę, remediacja gruntów i oczyszczanie ścieków.

Przedstawione przykłady zielonych miejsc pracy i obszarów, gdzie mogą powstać, nie wyczerpują kreatywności ludzkiego umysłu, którą należy docenić, jeśli mieści się w ramach etyki lub etyki środowiskowej. W kontekście tym najważniejsze jest dobro człowieka, którego los zależy od środowiska naturalnego, dlatego potencjalnymi obszarami tworzenia nowych inicjatyw i zielonych miejsc pracy są działania: na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej, wzmacnianie instytucji rynkowych w odniesieniu do walorów środowiskowych, znajdowanie nowych funkcji dla obszarów cennych przyrodniczo, rozwój turystyki, wzrost cen surowców naturalnych i wzrost wartości obszarów – użytków ekologicznych.

Propozycja działań prośrodowiskowych dla instytucji finansowych

Prośrodowiskowe postawy powinny być obecne wszędzie i być prezentowane przez każdego człowieka. Każdy swoim postępowaniem i wyborami konsumenckimi może wpłynąć na wdrożenie zasad zrównoważonego rozwoju i szeroko rozumiane działania eko-etyczne. Zasady zrównoważonego rozwoju można wdrożyć w każdej organizacji, prowadząc do poważnych oszczędności.

Brytyjski Instytut Normalizacji (ang. *British Standards Institution*, BSI) w 2007 roku wprowadził normę BS8901 dla odpowiedzialnego systemu zarządzania wydarzeniami w organizacji. W tej pracy proponuje się również wdrożenie zasad tej normy jako działania bezinwestycyjnego dla instytucji sektora finansowego, które przyczynia się do redukcji kosztów i ochrony środowiska. Według tej normy do zarządzania wydarzeniem powołuje się osobę odpowiedzialną za działania związane ze zrównoważonym rozwojem (ang. *sustainability champion*). Praca tej osoby jest zgodna z zaprezentowaną definicją zielonych miejsc pracy, a jej zadaniami są (Mroczek 2014) planowanie, implementowanie, a następnie dokonywana jest ocena efektów osiągniętych w wyniku wydarzenia. Innymi normami, które mogą pomóc w organizowaniu wydarzeń przyjaznych środowisku naturalnemu w instytucji finansowej są ISO 20121:2012 oraz ISO 14001. Na każdym etapie, wydarzenia oceniane są czynniki dotyczące środowiska, ekonomii i społeczności, kluczowych dla danego wydarzenia. Ponadto w ramach tej normy wdrażane jest umiejętne gospodarowanie zasobami w celu osiągnięcia zamierzonych celów imprezy. Nawet najmniejsze oszczędności wynikające z precyzyjnego zaplanowania menu bankietu lub ilości kilometrów, które mają do przebycia uczestnicy wydarzenia, wpływają na środowisko naturalne.

Zarządzanie spotkaniami jest zyskującym na znaczeniu sektorem komunikacji marketingowej. Jest to forma komunikacji poprzez wydarzenie. W tych ramach można wymienić (Mroczek 2014): konferencje prasowe, konferencje i spotkania korporacyjne, uroczyste otwarcia, imprezy okolicznościowe promujące wizerunek organizacji, imprezy masowe, wyjazdy integracyjne i szkolenia dla firm, uroczyste gale itd. Zauważyć należy, że wiele decyzji podczas planowania takiego wydarzenia jest podejmowanych nie tylko przez menedżerów, ale również pozostałe strony uczestniczące w organizacji imprezy (jak firmy dostawcze, obsługujące gości czy udostępniające miejsce dla danej imprezy). Takie decyzje mogą mieć duży wpływ na ekonomię, środowisko i społeczność. Przeanalizowanie tego wpływu, zmierzenie i złagodzenie jego negatywnego wpływu na środowisko jest najlepszą praktyką dla wydarzenia organizacyjnego, w relacji do zrównoważonego rozwoju. Odpowiedzialne zarządzanie instytucją finansową nie polega jedynie na zdobyciu odpowiednich certyfikatów, ale na wypracowaniu postaw jej członków i interesariuszy. Odpowiedzialne zarządzanie jest początkiem dialogu i dalszego rozwoju organizacji w społeczności, które zawiera się w czterech obszarach, przeciętymi osiami (rysunek 2). Oś pionowa rozpięta jest między zorientowaniem zewnętrznym, a orientacją wewnętrzną. Pozioma oś wyraża etyczny rozmiar zarządzania i wartości istotne dla powodzenia działalności instytucji. Istnieją cztery aspekty działania etycznego każdej organizacji i żadnego z nich nie można pominąć, na co wskazuje model przedstawiony na rysunku 2.

Rysunek 2. Cztery aspekty etycznego funkcjonowania organizacji

Źródło: opracowanie własne.

W pierwszej ćwiartce wyrażono wysiłek organizacji w tworzeniu wartości. Wartości te są mierzalne i są odbierane przez otoczenie. Instytucja, której przewodnim polem jest pole nr 1, zajmuje wiodącą pozycję na konkurencyjnym rynku, ponieważ efekty jej działania są widoczne. Pole nr 2 dotyczy organizacji realizujących aktywną politykę społeczną dla zaspokojenia etycznych potrzeb społeczności. Instytucje te umacniają swój profil i kapitał społeczny, pozytywny obraz, co ostatecznie przekłada się na popularność ich produktów i usług.

Projekty wewnętrzne, realizowane działania i projekty, które redukują zużycie np. energii elektrycznej w ramach codziennego funkcjonowania organizacji albo wpływają na wzrost motywacji pracowników, odpowiadają polu nr 3. Obszar ten ma swoje znaczenie w tym, że w nim skupia się uwaga kierownictwa na problemach etycznych, ponieważ od tych wyborów zależy czy wiedza, zastosowane programy, narzędzia i metody, zostaną udostępnione innym organizacjom, stając się przyczynkiem do ich sukcesu. Czwarte pole dotyczy spójności zarządzania. Tworzenie równowagi między stymulacją, a motywacją, integracja relacji w ramach zarządzania wewnętrznego, relacje międzyludzkie i orientacja wszystkich członków w formułowaniu i realizacji celów organizacji.

Tworzenie równowagi między stymulacją, a motywacją, integracja relacji w ramach zarządzania wewnętrznego, relacje międzyludzkie i orientacja wszystkich członków w formułowaniu i realizacji celów organizacji. W swoim zamierzeniu mają doprowadzić do wykształcenia odpowiednich postaw etycznych, twórczego myślenia i lojalności wobec organizacji. Może również dotyczyć przyjęcia jakiś norm lub systemu zarządzania prowadzącego do certyfikacji.

Planując strategię instytucji finansowej należy zwrócić uwagę na cele i wartości mierzalne, pozwala to bowiem na dokładne określenie do jakich założonych celów bank dąży. W zakresie zielonych miejsc pracy mogą to być: zyski inwestycyjne z zielonych inwestycji lub efektywność wykorzystanych środków przeznaczonych na dobroczynność, mierzalne oszczędności będące efektami zmian bezinwestycyjnych. Instytucje finansowe (prawa strona osi poziomej na rysunku 2) dążą również do osiągnięcia wartości niemierzalnych takich jak: satysfakcja klienta, zaufanie lub dążenie do wykorzystania pełnego potencjału społecznego instytucji. Organizacje dążą do wzrostu konkurencyjności produktów i usług, umacniają relacje z klientami oraz dywersyfikują przychody przez doskonalenie technologii i wdrażanie innowacji. Taką innowacją może być tworzenie zielonych miejsc pracy w sektorze finansowym.

Współcześnie za cel ekonomiczny każdej instytucji powszechnie uważa się wypracowanie zysków metodami zgodnymi z normami etycznymi, wtedy organizacja zyskuje również dobre imię. Instytucje finansowe powinny zyskiwać również zaufanie, dlatego tak ważne jest przyjęcie przedstawionego modelu. Wskazanie w modelu, na cztery aspekty etycznego postępowania stanowi propozycję dostosowania instytucji finansowych do modelu zielonej ekonomii, a jej praktycznym zastosowaniem są zielone miejsca pracy. Zielone miejsca pracy tworzą nową wartość (punkt 1 na rysunku 2) oraz stanowią wyraz aktywnej polityki proekologicznej (punkt 2). Wskazują na odpowiedzialność społeczną (punkt 3) i środowiskową oraz spójność zarządzania (punkt 4).

Podsumowanie

Przedstawione w pracy założenia zielonej ekonomii wskazują, że jest ona właściwym nurtem teorii ekonomii oraz wskazuje na właściwe relacje między gospodarką a środowiskiem naturalnym. W ekonomii następuje istotne przewartościowanie związane z formułowaniem nowych celów działalności gospodarczej, mając na uwadze dobro człowieka i zaspokojenie jego potrzeb obejmujących także walory środowiska.

U podstaw wszelkiej działalności organizacji sektora finansowego. leży zaspokajanie potrzeb ich interesariuszy. Potrzeby te są różnorodne i obejmują między innymi zysk finansowy. Instytucja, która przynosi dochody, spełnia również pozostałe potrzeby społeczne. Zapewnia na przykład miejsca pracy, rozwija edukację i społeczeństwo, dba również o środowisko naturalne dokonując inwestycji. Potrzeb jednak nie można stworzyć, ale można je rozwinąć i/lub zaspokoić.

Zielone miejsca pracy mogą być przykładem inwestycji w zieloną ekonomię oraz wyrazem troski o wartości etyczne w działalności sektora finansowego. Nowy system wartości określających cele rozwoju społeczno-gospodarczego zostaje rozszerzony o większy czasowo horyzont gospodarowania.

Organizacje sektora finansowego, podobnie jak inne przedsiębiorstwa we współczesnym świecie, podejmują zobowiązania wobec społeczeństwa i środowiska, w których funkcjonują zgodnie z szeroko pojętą odpowiedzialnością biznesu. Pojęcia odpowiedzialności, etyki i zaufania są wzajemnie połączone, a dyskusja na temat ich znaczenia ma charakter interdyscyplinarny.

Etyka i odpowiedzialność są dwiema stronami jednej monety, którą nazywamy sukcesem. Pojęcie etyki słusznie wiąże się w powszechnej świadomości z zarządzaniem i przedsiębiorczością. Natomiast etyka i odpowiedzialność zależą również od kreatywności działań i twórczego myślenia w zakresie działań użytecznych społecznie i zaangażowanych w ochronę środowiska. Dlatego proponowane rozwiązanie jest innowacyjne z tego powodu, iż łączy ze sobą dwa dotąd często rozdzielane aspekty, troski instytucji finansowych, środowiskowy i społeczny. Implikacje dla wdrożenia koncepcji zielonych miejsc pracy w kontekście międzynarodowym wydają się nieograniczone i mogą znaleźć zastosowanie niemal w każdych warunkach.

Bibliografia

1. Bollier D., (2014), *The Commons as a model for ecological governance*, [w:] Green Governance, Cambridge: Cambridge University Press.
2. Broł M., Ciurla M., Hożej M., (1997) *Czy menedżerom opta się być etycznym?* „Przegląd Organizacji” nr 1.
3. Encyklopedia PWN, (2017) <http://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/> [08.04.2017].
4. Feliszek B., (2011) *Dwie definicje ryzyka reputacyjnego*, 112 PR – *Komunikacja kryzysowa*, <https://112pr.blogspot.com/2011/06/ryzyko-reputacyjne-dwie-definicje.html> [04.04.2017].
5. Fic M., Fic D., Malinowski M., (2016) *Skutki kryzysu 2008-2009 dla rynku pracy w wybranych krajach Unii Europejskiej*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego” nr 44/1.
6. Mroczek R., (2014) *Zrównoważony rozwój w organizacji spotkań*, http://www.eventspace.pl/knowhow/Zrównoważony-rozwoj-w-organizacji-spotkan-85_p_2_ [06.04.2017].
7. National Geographic, (2014) *11 of the Fastest Growing Green Jobs* http://environment.nationalgeographic.com/environment/sustainable-earth/11-of-the-fastest-growing-green-jobs/#/rio-20-green-jobs-roof-top-garden_55050_600x450.jpg [06.04.2017].
8. Papież Benedykt XVI, (2009) *Caritas in veritate*, 51, http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20090629_caritas-in-veritate.html [05.04.2017].
9. Papież Franciszek, (2015) *Laudato Si'*, [Encyklika Pochwalony Bądź] http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html [03.04.2017].
10. Rutkowska-Podołowska A., Sulich A., (2016) *Zielone miejsca w gospodarce* [w:] *Poprawa efektywności w przedsiębiorstwie – wybrane aspekty*. Monografia, Howaniec H., Malara Z., Wyród-Wróbel J., (red.), Bielsko-Biała: Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej.
11. Ryan L., Sójka J., (2002) *Etyka biznesu. Z klasyki współczesnej myśli amerykańskiej*, Poznań: Wydawnictwo W Drodze.
12. Sikorski Cz., (1999) *Zachowania ludzi w organizacji*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
13. UNEP, (2008) *Green jobs: towards decent work in a sustainable, low-carbon world*, Washington DC: Worldwatch Institute.
14. Zrałek J., (2016) *Ekonomia ekologiczna: rewizja teorii ekonomii w świetle koncepcji zrównoważonego rozwoju gospodarczego*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” nr 303.